

תוכן העניינים

3 עילות גירושין _____

3 מאבקי סמכות _____

4 תנאים למתן הגט _____

7 מורד/ת _____

8 רכוש _____

10 החזקת ילדים _____

דבר המערכת

פסק הדין מס' 4 בגיליון זה הינו תוספת הנמקה לפסק דין שפורסם בגיליון 7 של 'הדין והדיין' (מס' 5). פסק הדין בגיליון הנוכחי מגדיר באופן מדויק יותר את התנאים אותם רשאי להתנות בעל כלפי אשתו, תנאים שבהעדר קיומם לא יתן הבעל את הגט. עמדתו של בית הדין בפסק דין זה היא שכאשר מדובר בתנאים סבירים הניתנים לקיום על ידי האשה - ומכיון שכך אין חשש שהגט שניתן על דעת שיקוימו יתבטל בהעדר קיומם - הרי שזכותו של הבעל להתנות תנאים אלה, וזאת אף אם מדובר במקרה בו נפסק שיש לחייבו ואף לכפותו במתן הגט. עמדה זו מתבססת על דבריו של המהרשד"ם, אשר פסק הדין עצמו מבהיר שיש החולקים עליה. יתר על כן, לאחרונה פורסם מאמר של הרב דוד בס ("הצבת תנאים על ידי בעל המחוייב בגט", תחומין כה (תשס"ה) 149) בו הוא מראה כי בפסיקה קיימת מחלוקת לגבי היקפם המדויק של דברי המהרשד"ם ולגבי הנסיבות המדויקות אליהן הם מתייחסים. מאמר זה גם מראה כי ישנם הרכבים בבתי הדין הרבניים אשר אינם חוששים לדבריו אלה של המהרשד"ם. פסיקה מעין זו פרסמנו בגיליון 7 (מס' 6). מפסק הדין הנ"ל עולה כי התניית הבעל שהדיון במזונות יתקיים בבית הדין הרבני, גם אם כבר נידון בעבר בבית המשפט (לצד התניות נוספות: דרישה מהאשה להסכמתה להפחתת מזונות הילדים, הסכמתה שלא לערער על כך ושלא לדרוש הגדלת מזונות ודרישה כי תתחייב לשפות את הבעל אם תפר את ההתחייבויות הללו), עונה לדרישה של 'תנאי סביר'. אכן, אחד התנאים השכיחים הנידונים בבתי הדין הוא תנאו של הבעל כי הדיון בענייני מזונות, רכוש, החזקת ילדים וכדו' יועבר מבית המשפט לבית הדין. הרב בס במאמרו הנ"ל מציג את חילוקי הדעות הקיימים בבית הדין בשאלה האם יש לקבל תנאי כזה. בגיליון זה אנו מפרסמים פסק דין (מס' 6) אשר עוסק במקרה בו התניה כזו ניתנה לאחר שהבעל חויב במתן הגט ואף נשלח למאסר, וכן עוסק בשאלת יכולתה של האשה לחזור מהסכמתה להתניה כזו.

בברכה,
ד"ר עמיחי רדזינר
עורך ראשי

הדין והדיין

פסקי דין רבניים בנושאי משפחה

The Law and Its Decisor
Rabbinical Court Decisions in Family Matters

גיליון מס' 9 סיון תשס"ה, יוני 2005

מערכת הדין והדיין

יו"ר מערכת: ד"ר רות הלפרין-קדרי, עו"ד סוזן ווייס
עורך ראשי: ד"ר עמיחי רדזינר
עורכת: עו"ד בת-שבע שרמן
חברי המערכת: עו"ד רוברט ליכט-פטרן, עו"ד עדי שניט
מנהלת הפקה: עו"ד עטרה קניגסברג
רכות הפצה: קרנית אקריש
רכות המערכת: עדי קפלן
עיצוב וביצוע גרפי: הסטודיו של מיכל

כתובת המערכת:

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן
הפקולטה למשפטים אוניברסיטת בר-אילן, רמת גן 52900
טל. 03-5318895, פקס. 03-7360499
E-mail: rackmanc@mail.biu.ac.il

סימני הבאת פסקי הדין:

 פסק דין מלא:

 תקציר:

 פסק הדין בחלקו:

ראשי תיבות:

לכו"ע - לכולי עלמא	בזה"ז - בזמן הזה
לפי"ז - לפי זה	בע"כ - בעל כורחו/ה
עו"ס - עובדת סוציאלית	ג"פ - גט פיטורין
פו"ר - פריה ורביה	דמו"י - דת משה וישראל
פרש"י - פירוש רש"י	דר"ת - דרבינו תם
צ"ב - צאן ברזל	זמ"ז - זה מזו
שאל"כ - שאם לא כן	חדר"ג - חרם דרבינו גרשום
שכ"ו - שאר כסות ועונה	טו"ר - טוען/ת רבני/ת
שלו"ב - שלום בית	טו"מ - טענות ומענות
	כ"ש - כל שכך

אין במובא כאן משום תחליף לייעוץ משפטי

כל הזכויות שמורות
ISSN 1565-4176

תיק מס': 050657766-21-1-1
ניתן ביום ה' כסלו תשס"ה (18.11.04)
הופיעו: עו"ד דוד פולק (לאשה)
עו"ד דפנה טל קורן (לבעל)

עילות אירוסין

פסק דין זה רלוונטי גם למדור תנאים למתן הגט.

למדור זה ראו גם פסקי דין 3, 5.

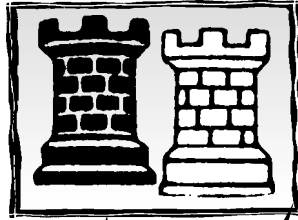
בכתב ההגנה טענה האשה כי חרף ההסכמה בין הצדדים על סיום הנישואין ועל הגירושין אין לבית הדין סמכות לדון בעניינים הכרוכים לתביעת הגירושין היות ותביעת הבעל הראשונה היתה למעשה תביעה לשלום בית ולחילופין לגירושין, שהינה תביעה לא כנה לגירושין ולפיכך לא ניתן לכרוך אליה את ענייני הרכוש. האשה הציגה בפני בית הדין פסק דין של בית המשפט לענייני משפחה בעניין אחר (תמ"ש 89700/97), הקובע כי תביעה לשלום בית ולחילופין גירושין הינה תמיד תביעה לא כנה לגירושין ולא ניתן לכרוך אליה דבר.

נפסק:

בית הדין קובע כי על בני הזוג להתגרש ופונה לבדיקת כנות הכריכה, תוך ניתוח של פסקי הדין השונים של בית המשפט העליון ושל בית הדין הרבני הגדול בסוגיה זו. לדבריו, אין מקום לטענה כי תביעת שלום בית ולחילופין גירושין הינה תביעה לא כנה. להיפך, עניין של יום ביומו הוא שמוגשת תביעה לגירושין כאשר הסעד הראשוני המבוקש הינו ניסיון לשלום בית, ואם לא יצלח הניסיון, הרי שאין מנוס מגירושין או כלשון בית הדין: "הלכה היא, שטרם יציאה למלחמה על עיר יש לקרוא עליה לשלום".

בית המשפט העליון פסק במספר פסקי דין כי אין לראות תביעה לשלום בית ולחילופין לגירושין כתביעה לא כנה באופן אוטומטי אלא הדבר תלוי בנסיבות כל מקרה לגופו, וכי למעשה כל תביעה לגירושין טומנת בחובה קודם כל ניסיון למצות את שלום הבית. בית הדין מזכיר את פסקי הדין שביט ואליהו ופסקי דין אחרים.

בית הדין מתייחס במפורש לפסק הדין של בית המשפט לענייני משפחה שהגישה האשה, פס"ד אשר קבע כאמור כי לעולם תביעה לשלום בית ולחילופין לגירושין אינה כנה, וקובע כי פסקי דין של בית המשפט לענייני משפחה אינם מחייבים את בית הדין הרבני שהינו ערכאה מקבילה. כמו כן, מזכיר בית הדין כי האפשרות של בית המשפט לענייני משפחה להגיע לתוצאה שונה מבית הדין לגבי נושא הסמכות, אפשרות אשר היתה נהוגה עד לאחרונה, אינה אפשרית עוד לאחר פסק דין פלמן אשר בו נקבע כי אם ערכאה מוסמכת נתנה פסק דין מנומק בנושא סמכותה הערכאה המקבילה לא תדון בנושא. על כן בעניינו, לאור העובדה שבית המשפט לענייני משפחה טרם נדרש לסוגיית הסמכות, הרי שבית הדין אינו מוגבל להגיע למסקנה כי

מאבקי סמכות

2. בדיקת כנותה של כריכה בתביעה לשלום בית ולחילופין לגירושין

בית הדין הרבני האזורי נתניה:

הרב יעקב זמיר-אב"ד
הרב שלמה שפירא-דיין
הרב אברהם שינדלר-דיין

העובדות:

בני הזוג היו נשואים כתשע שנים ולהם שלושה ילדים. הבעל הגיש תביעה לשלום בית ולחילופין להכרזת האשה כמורדת ולחילופין לגירושין, וכרך את ענייני המשמורת, הרכוש ומזונות האשה. בתביעה זו פירט את התנהגותה הלא ראויה של האשה כלפיו, ואף על פי כן, ביקש שלום בית כדי לא לפרק את התא המשפחתי, ולחילופין, ביקש פסק דין לגירושין ולהכרע בכל הסוגיות השונות: משמורת הילדים ומזונותיהם, חלוקת רכוש בני הזוג, מזונות האשה וזכויותיה. שלושה ימים לאחר מכן הגישה האשה תביעה לשמירת זכויות לפי סעיף 11 לחוק יחסי ממון לבית המשפט לענייני משפחה. שבעה ימים לאחר הגשת התביעה בבית המשפט הגיש הבעל בקשה שכתרתה "פרטים נוספים", ובה טען כי למעשה נסתם הגולל על חיי הנישואין וביקש מבית הדין לדון בנושא הגירושין.

1. דיון בחיובו של בעל אלים לגרש, כאשר הוא מתנה את מתן הגט בתשלום.

בית הדין הרבני האזורי נתניה:

הרב חיים שלמה שאנן-אב"ד
הרב מיכאל עמוס-דיין
הרב דוד ברדוגו-דיין

נפסק:

הוגשה לפנינו תביעת גירושין ע"י האשה. כפי שנתברר במהלך הדיון, בני הזוג נישאו בשנת 70 ובשנת 93 עברה האשה תאונה קשה, ובעקבותיה נשארה נכה לצמיתות.

גם בעבר שקדם לתאונה בני הזוג ביקשו להתגרש, אבל חזרו מאוחר יותר לשלום.

הסכסוך שחל הפעם, שבעקבותיו הוצאו צווי הרחקה, החל כאשר קיבלה האשה פיצויים גבוהים שקיבלה מהביטוח על התאונה שעברה. האשה סירבה לתת לבעל את כל הפיצויים פרט למיליון שש שהסכימה שהבעל יקח. בעקבות האירוע הזה החל סכסוך גדול, כאשר הבעל "רק דחף כורסא" לעבר האשה ובתה.

לביה"ד אין ספק שהבעל מבלה עם נשים זרות זה כבר כשנתיים. הסיבה שהבעל מסרב להתגרש הוא בגלל רצונו לזכות בכספים שלכאורה, ונדגיש לכאורה, אינם מגיעים לו לפחות ע"פ ד"ת.

ענייני הרכוש שבין הצדדים נידונים מחוץ לכותלי ביה"ד. וכל מה שנתר לנו לפסוק הוא בתביעת הגירושין שהגישה האשה.

לאור כל האמור פוסק בית הדין: על הצדדים להתגרש. אין ביה"ד מחייב את הבעל במתן כתובה לאשה.

נתונה לו היות והכריכה כנה, והערכאה המקבילה לא תוכל לדון בנושא לאור הכלל של כיבוד הדדי בין ערכאות.

גם לגופו של עניין לא רואה בית הדין הרבני לקבל את פסק הדין הנ"ל של בית המשפט לענייני משפחה, שכן יש בו לדעת בית הדין הרבני משום התעלמות מפסקי הדין של בית המשפט העליון, וכן חוסר התייחסות למורכבות של תביעות גירושין, אשר הינן תמיד או תדיר כוללות גם סעד של ניסיון לשלום בית. הוא מוסיף שממילא יש לאבחן את העניין שלפנינו מהעניין שעמד לפני בית המשפט לענייני משפחה, שבו אף שהבעל הוא שתבע את הגירושין (באופן חילופי לשלום הבית), ואף שהוצא פסק דין לגירושין, הבעל הוא שסירב להתגרש.

לאור האמור לעיל קובע בית הדין הרבני כי התביעה כנה ועל כן הסמכות לדון בנושאים הכרוכים ובמיוחד בנושא הרכוש נתונה לו.

תיק מס' 1-13-4907

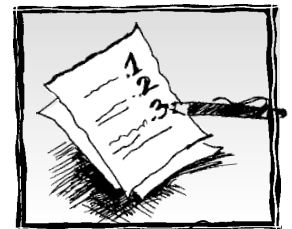
ניתן ביום ד' תמוז תשס"ד (23.6.04)

הופיעו: עו"ד רחל סרור (לאשה),

עו"ד דוד פולק (לבעל).

פסק דין זה רלוונטי גם למדור רכוש.

לפניו זה ראו גם פסקי דין 7, 6, 3.

תנאים למתן הט

3. חיוב בעל המקיים קשרים עם אשה אחרת בגט; יכולתו של הבעל להתנות את מתן הגט בביטול הסכם גירושין שאושר בביהמ"ש; תקפו של הסכם ממון שאושר בביהמ"ש.

בית הדין הרבני האזורי נתניה:

הרב יעקב זמיר-אב"ד

הרב שלמה שפירא-דיין

הרב אברהם שינדלר-דיין

העובדות:

בני הזוג נשואים 20 שנה ולהם ארבעה ילדים.

אם לא ראינו אותו מנאף הרי שיש לחייבו בגט. ברור גם שאין משמעות לטענתו כי הוא רוצה בשלום בית כשהוא מקיים קשרי אישות עם אשה זרה. נכון הוא שיש פוסקים שסברו כי יתכן שאין לחייב בעל נואף בגט, אולם דבריהם נסובו על מקרה בו הבעל חזר בתשובה. במקרה זה ברור שאין זה כך משום שהוא ממשיך בקשריו עם אותה אשה, מה גם שבמקרה זה הוא נמאס על אשתו ואין לדבר תקנה אף אם יחזור בתשובה.

אולם, למרות שיש לחייבו בגט אין אפשרות לכפותו, משום שהבית-יוסף סובר שאין כופים 'רועה זונות' לגרש, וכאן מדובר בבן עדות המזרח. ממילא לא ניתן להטיל עליו צווי הגבלה מכל סוג.

כעת יש לדון בתביעת הבעל לבטל את הסכם הגירושין. יש לעיין האם יש לדרוש מהאשה הסכמה לדון בהסכם חדש כתנאי למתן פסיקה המחייבת בגט. לכאורה, אין לתלות את הגט בענייני הממון משום שאלה שני דיונים נפרדים, ויש לבצע קודם את הגירושין. אולם, מנהג בתי הדין הוא לא לבצע את הגירושין עד לפתרון העניינים הממוניים. הדבר מתבסס על ההלכה לפיה האשה תחזיר את הכתובה או תמחול עליה קודם מתן הגט. יש לכך שלושה טעמים: א. כדי שהפירוד יהיה מוחלט ולא יימשכו סכסוכים אחרי מתן הגט.

ב. כדי שהבעל לא יוציא לעז על הגט באמרו שאילו היה יודע כי כך ייגמרו ענייני הממון לא היה נותן גט.

ג. מכיון שאסור שיהיה קשר כלשהו בין בני הזוג לאחר הגירושין, כולל התדיינות משפטית.

מכל מקום, טעמים אלה הם לגבי ההלכה לכתחילה או במקרה בו אין חיוב בגט. בדיעבד, אם יש צורך בסידור הגט קודם תום ההתדיינות הממונית, בפרט במקום בו יש חיוב בגט וברור שהבעל מנסה להרוויח זמן בטענותיו, הרי שניתן לעשות זאת.

הרב עובר לדיון כללי ביכולתו של הבעל להתנות את מתן הגט. לכאורה רק במקום בו לא כופים את הבעל בגט הוא יכול להתנות את נתינתו בדרישות ממוניות שונות. זו דעתו של הרשב"ש (סימן שפ"ג). אך מנגד המהרשד"ם (אהע"ז, סימן מא) סובר שגם בעל שכופים אותו יכול להתנות את מתן הגט. הרב מברר האם לדעה זו ניתן להתנות כל תנאי שהוא. הוא מסיק כי אין חולק שלא ניתן להתנות תנאי שקשה לאשה לקיימו וממילא הוא עלול לגרום לביטול הגט, מה גם שתנאי כזה

לפני שלוש שנים הגישה האשה תביעת גירושין בטענה שלבעל יש קשרים עם אשה אחרת, דבר שגרם לסכסוך ביניהם. אחרי זמן מה הם הגיעו להסכם שלום בית ולחלופין לגרושין, הסכם שאושר בביהמ"ש. תשעה חודשים לאחר ההסכם עזב הבעל את הבית ועבר להתגורר עם אותה אשה אחרת. האשה הגישה תביעת גירושין.

במסגרת הדיונים העלתה האשה את טענתה כי בעלה בגד בה וחי עם אשה אחרת והיא הביאה מספר ראיות לכך. מנגד טען הבעל כי הוא רק שכר חדר בביתה של אותה אשה (אשר התברר כי גם נהגה לשלם את חשבון הסלולרי שלו ועוד) ואין ביניהם קשרים אחרים. לדבריו, אשתו גרשה אותו מביתו. לטענתו, הוא מוכן לשלום בית או לגירושין בהסכם הוגן.

במהלך הדיונים התברר כי הבעל הגיש לביהמ"ש תביעה לביטול הסכם הגירושין שעשה עם אשתו. לטענתו של הבעל, ההסכם שחייב אותו במזונות ילדים בסך 10,000 ש"ח וכן בהעברת הרכוש המשותף לאשתו, הוצא ממנו במרמה. הוא מסכים להתגרש רק אם ישונה הסכם זה.

במסגרת הדיונים נחקרו גם האשה שלגביה נטען כי קיימה קשרים עם הבעל, אשר טענה כי הקשרים ביניהם היו קשרי ידידות בלבד, וכן בעלה לשעבר שטען כי הקשרים הללו היו קשרים אינטימיים למרות שלא ראה מעולם מעשה זנות.

נפסק:

"חברי ביה"ד נחלקו בדעותיהם. לדעה אחת: על הבעל לתת גט לאשתו. לדעה שנייה: הבעל חייב לתת גט לאשתו. לדעה שלישית: ביה"ד ממליץ לצדדים להתגרש בהסכמה. ביה"ד פוסק כדעת הרוב ועל הבעל ליתן גט לאשתו". באם יסרב, ביה"ד יחליט על הוצאת צווי הגבלה.

הרב שפירא:

אין ספק כי הקשרים בין הגבר והאשה האחרת הם מעבר לקשרי ידידות גרידא. האדם הסביר מבין כי הקשרים ביניהם הם קשרי אישות. קשה להבין מדוע עשו הצדדים מעשים כה רבים המחזקים הבנה זו, אם הם טוענים כי אין ביניהם קשרים כאלה. לפי ההלכה היה עלינו לאסור את האשה האחרת על בעלה, אילו עדיין היתה נשואה לו, משום שיש כאן "קלא דלא פסיק" על זנות. מכאן ניתן ללמוד כי יש לנו אומדנא מוכחת על זנותו של הבעל. ניתן לומר כי זה מקרה בו יש אומדנא שהוא 'רועה זונות' וגם

יאפשר לבעל להתחמק מחיובו לגרש. להלכה יש לחשוש לדעת מהרשד"ם, ולכן גם במקרה של כפיה ניתן להתנות תנאי שקל לקיימו וכן ניתן לדרוש החזרת כספים שהאשה מחזיקה שלא על פי דין תורה. עניין אחרון זה מביא את הרב לדיון בתקפו ההלכתי של הסכם הממון. להסכם יש תוקף משתי סיבות:

א. החתימה הופכת אותו לשטר. ב. מכיון שהוא אושר ע"י ביהמ"ש ויש לו תוקף חוקי וניתן לממשו, הרי שיש לו גדר של קניין סיטומתא [=קניין מנהגי שההלכה מכירה בו גם אם לא לווה במעשה קניין המופיע בהלכה] והבעלות בנכסים עוברת כדין לזוכה בהם על פי ההסכם. יסודו של קניין זה הוא בהסכמת הצדדים וממילא אין צורך באישור ההסכם בביה"ד כדי לתת לו תוקף. ברור שבנסיבות דנן הצדדים התכוונו שלהסכם יהיה תוקף גמור ולכן אף אשרו אותו בביהמ"ש, ולכן אין לקבל את טענת הבעל שהוא רוצה לבטלו ולדון בענייני הממון על פי דין תורה. במקרה זה אין בעיית 'ערכאות של גוים' משום שביהמ"ש וביה"ד אינם עורכים את ההסכם אלא רק בודקים את גמירות דעתם של הצדדים, ולכן אין כאן דיון משפטי (ואף המחוקק אינו רואה בכך הליך שיפוטי), 'ואין מניעה הלכתית ללכת אפילו לכתחילה לבית המשפט לאישור ההסכם'. ביהמ"ש הרי אינו מכריח את הצדדים לשנות את ההסכם גם אם יש בו לדעתו בעיה כלשהי. רק אם הצדדים ייפתחו בעקבות הערותיו של ביהמ"ש בדיון משפטי חדש, הרי שתוצר בעית איסור הליכה לערכאות. אולם, אישור ההסכם בלבד בביהמ"ש אינו בעייתי ואין בו שום איסור.

יתר על כן, גם אם העניין הממוני היה מתברר בביהמ"ש במסגרת תביעה, הרי שבמקרה דנן לא היינו מקבלים את טענת הבעל לדון מחדש בדין תורה, משום שהוא הלך לביהמ"ש מרצונו ולפי ההלכה אדם שהלך לערכאות ונתחייב בדין לא מקבלים את טענתו לדון מחדש בדין תורה. לכן אין לקבל את טענת הבעל ואם הוא רוצה לבטל את ההסכם עליו לתבוע זאת בביהמ"ש שאישר אותו. כל עוד לא ביטל ביהמ"ש את ההסכם יש לו תוקף הלכתי והוא מחייב את הבעל, והבעל אינו יכול לעכב את הגירושין בטענה כי העניינים הממוניים עדיין לא הוסדרו.

הרב דן בשאלה האם אין בהסכם זה בעיית 'אסמכתא' הפוסלת את תקפו. זאת משום שהעברת הדירה לבעלות האשה היא דבר

שלילית, משום שניתוח ההסכם מלמד שההתחייבות של הבעל אינה התחייבות עתידית, אלא היא התחייבות המתחילה מעכשיו ולפי ההלכה בהתחייבות כזו אין בעית 'אסמכתא'. יתר על כן, קיומו של ההסכם בביהמ"ש נותן תוקף להסכם משום שלפי דברי הרמ"א (ח"מ ר"ז ט"ו) קניין שתקף על פי דינא דמלכותא אינו חשוף לביטול עקב טענת 'אסמכתא'. אמנם יש בעיה עם דינא דמלכותא הסותר דין תורה, אולם זאת רק במקום בו הוא אינו לתקנת המדינה. במקרה דנן מדובר בהסכמי גירושין שהם ודאי לתקנת הציבור, שהרי ללא קיומם תפול פרנסת האשה והילדים לעול על קופת הציבור.

הרב מברר גם את תקפו של קניין סיטומתא בדבר שלא בא לעולם (ומסיק שהוא תקף), קובע שסיטומתא מפקיע את בעיית 'אסמכתא' ואף מוסיף שכפי שאין בעיית 'אסמכתא' בהטלת קנס על מי שמפר התחייבות נישואין (שו"ע ח"מ ר"ז ט"ז) בשל הבושת הרבה שהוא גורם לצד הנפגע, כך ודאי שיש בושת לאשה הנבגדת דנן, ובושת זו היא הסיבה לתביעת הגירושין ולמימוש ההסכם וממילא אין כאן 'אסמכתא'.

הרב מסיים את דבריו בהסבר מדוע בירר באריכות את שאלת תקפו של ההסכם: מכיון שראינו דעות שגם בעל המחוייב בגט יכול להתנות את נתינתו בתנאים מסויימים, הרי שהיה חשוב להוכיח שהוא מחוייב בהסכם מדין תורה ולא נסכים לפטרו מחיוביו שעל פי דין. דרישת ביטול ההסכם אינה תנאי שניתן להתנותו.

לסיכום: הבעל חייב בגט; אין לקבל את תביעתו לביטול ההסכם; באם לא יינתן הגט במועד שנקבע יש לדון בהטלת צווי הגבלה.

הרב שינדלר:

עיקר הטענות והראיות על בגידת הבעל הן מן התקופה שלפני ההסכם שעשה עם אשתו. גם אם הטענות נכונות, הרי שבעצם ההסכם האשה מחלה לבעלה על מעשיו ולא ניתן לחייבו בגט על סמך מעשיו שקדמו להסכם. לא הובאו טענות על מעשים לא כשרים שעשה הבעל לאחר חתימת ההסכם, למעט טענה על נסיעה ביחד עם האשה הזרה. אולם, הבעל טען כי רק הציע לה טרמפ ולא ניתן לחייב בגט רק בגלל שנסע עם אשה זרה.

הרב בודק את טענותיו של הבעל, לפיהן עזב את הבית בשל החשש כי אשתו תתלונן נגדו במשטרה על אלימות כלפיה ומעברו לביתה של האשה הזרה נעשה מחוסר

ברירה, בהעדר יכולת כלכלית לגור במקום אחר. לדעתו של הרב אלה אינן טענות בלתי סבירות, מה גם שהאשה החוקית הודתה כי דרשה ממנו לעזוב את הבית. אמנם, מעשיו של הבעל הם מעשי 'מעור', אך בכל זאת לא ניתן לחייבו בגט בגינם. מעבר לכך, אין כאן דין 'רועה זונות', משום שחייבו בגט נובע מן החשש ש'אבד הון', אך כאן ממילא כל הונו מצוי בידי אשתו. הטעם השני של 'רועה זונות' - מניעת עונת אשתו - ממילא לא רלוונטי במקרה זה בו היא אינה חפצה בו. על כן, כל שיכול ביה"ד לעשות הוא להמליץ לצדדים להתגרש בהסכמה. אולם, גם אם היינו מחייבים את הבעל בגט היה עלינו לתת דעתנו לטענותיו לגבי ההסכם. הגירושין שקיפח אותו מכל רכושו. הטענות הממוניות לא התבררו בביה"ד, אולם ברור שביה"ד לא יקבל באופן אוטומטי כל מה שנקבע בביהמ"ש, ועליו לבדוק את טענות הצדדים לגבי ענייני הממון כדי לקבוע האם יש לחייב בגט. על כן יש להעיר כמה הערות, למרות שהנושא לא נידון בביה"ד, ואין לביה"ד סיבה לפסוק כרגע בעניינו.

א. ההסכם אינו הגיוני והוא סובל מבעיית 'אסמכתא'. אין להסכים לדברי הרב שפירא המתיר הליכה לכתחילה לבימ"ש לאישור ההסכם. גם אישור חייב להעשות על פי דין תורה. גם אין לקבל את דבריו כי אין כאן בעיית 'אסמכתא'. לא יתכן שהסכם שנעשה בבימ"ש, בניגוד להלכה, יהיה מחייב מבחינה הלכתית.

ב. ברור שהבעל חתם על ההסכם המקפח רק משום שרצה להראות לאשתו שפניו לשלום בית ולא היתה לו כוונה אמיתית לתת לה את כל רכושו. ההלכה היא שבמתנה הולכים אחר אומדן דעתו של הנותן. במקרה זה ברור שדעתו היתה ליצור אמון בכונותיו לשלום בית, וממילא כשהאשה אמרה לו לעזוב את הבית בטלה המתנה.

ג. גם אם ההסכם היה מאושר בביה"ד וגם אם לא היו בו פגמי 'אסמכתא', הרי שחזרתו של הבעל מהסכמתו לגירושין - וזה פשוט שיכול לחזור בו - היתה מבטלת את כל ההתחייבויות הממוניות הכרוכות בהם. אין להן תוקף ללא ביצוע הגירושין. לסיכום: אין עילות מספיקות לחיוב הבעל בגט; לדיון בענייני הממון אין נפקות בתיק זה.

הרב זמיר:

שתי השאלות השנויות במחלוקת הן האם הבעל חייב לגרש והאם יש תוקף הלכתי

להסכם שאושר בביהמ"ש. בעבר כבר פסקו הרכבים כדעת הרב שפירא שבמקרה של 'רועה זונות' יש לחייב בגט. על עמדתו של הרב שינדלר לפיה האשה מחלה לבעל על בגידתו יש להעיר כי ברור שלא מחלה על דעת שימשיך קשריו עם האשה האחרת וממילא יש לחייבו בגט. גם לא נכון שהאשה גרשה את הבעל מביתם. הוא עזב מרצונו.

אולם, לא ברור שיש להגדירו כ'רועה זונות', מה גם שלדעת הבית יוסף לא מחייבים רועה זונות בגט. מכל מקום יש בתיק מספיק חומר כדי לפסוק שעליו לגרשה, ואם יסרב ניתן יהיה להטיל עליו צווי הגבלה, משום שלפי לשון החוק לא חייבים לפסוק שהוא חייב לגרשה כדי שניתן יהיה להטילם.

לגבי השאלה השניה - הרב מסכים עם עמדת הרב שינדלר לפיה יש איסור הליכה לערכאות גם במקרה של פניה לביהמ"ש לאישור הסכם, אולם אין לדבר נפקות בענייננו משום שלהסכם החתום בידי הצדדים יש תוקף הלכתי גם ללא אישור בי"ד או בימ"ש מדין קנין סיטומתא שהופך הסכמים חתומים הנעשים בימינו למחייבים, וגם אין בו בעיית 'אסמכתא', כפי שנפסק במספר פסקי דין בעבר. יש לומר כי בימינו הסכם ממון הנחשב כסיטומתא מועיל גם להתחייבות בדבר שאינו קצוב.

לגבי דבריו של הרב שינדלר לפיהם חזרתו של הבעל מהסכמתו לגירושין מבטלת ממילא את כל ההתחייבויות הממוניות הכרוכות בהם, יש לומר כי הם נכונים למקרה בו אין פס"ד המורה לבעל לגרש והדבר תלוי בהסכמתו בלבד. אולם מכיון שאנו סבורים שכאן על הבעל לגרש (ולדעת הרב שפירא הוא אף חייב לגרש), וניתן אף להפעיל כנגדו הרחקות כדי שיגרש, הרי שאין הגירושין תלויים ברצונו הטוב וממילא להסכם יהיה תוקף בעת הגירושין.

לסיכום: על הבעל לתת גט; אם יסרב יוטלו עליו צווי הגבלה; להסכם בין בני הזוג יש תוקף הלכתי והוא מחייבם.

תיק מס' 067596809-21-1

ניתן ביום ה' אייר תשס"ד (26.4.04) הופיעו: עו"ד דוד פולק (לאשה), עו"ד רבקה שטיינברג (לבעל)

פסק דין זה רלוונטי למדור עילות גירושין ולמדור מאבקי סמכות ולמדור רכוש.

4. הגדרת התנאים שיכול בעל להתנות בעת מתן הגט, במקום בו קיים פס"ד לחיוב ואף לכפיה על מתן הגט.

בית הדין הרבני הגדול:

הרב חגי איזיר-דיין, יו"ד

נפסק:

(השלמת נימוקים והגדרות)

בפסה"ד גופו הראנו כי בעניני גירושין יש זכות לבעל להתנות תנאים גם במקום שהוא מחויב בגט ואפילו במקום שהוא חייב גט בכפיה. הלכה זו מקורה במהרשד"ם ובב"י ויש חולקים בדבר.

דיני התנאים כולם כולל זכות התנאים של מי שחויב בגט או ניתן נגדו פס"ד לכפיה אינם זכות משפטית אלא חלק מדיני גיטין. ראיה לכך שהם אינם ממוקמים בדיני אישות ברמב"ם או בהלכות כתובות בשו"ע אלא בדיני גיטין ברמב"ם ובשו"ע.

במהרשד"ם נקבע שמי שיפעל בנגדו לדבריו ויכפה גט ולא ישעה לתנאי הרי זה מרבה ממזרים בישראל. כלומר הגט פסול. ברור א"כ שזו הלכה בהלכות גיטין ולא בדיני המשפטים.

יסודה של דעת המהרשד"ם והב"י הוא בכך שכשם שהמגרש ברצונו יכול להתנות תנאים בגט כך גם המגרש בכפיה יכול להתנות תנאים בגט אבל יש הגבלה חשובה ועקרונית שהתנאים שלו לא יגרמו לבעל התועלת שבדין הכפיה או החיוב.

לפיכך אם התנאים הם כאלה שברור לבית הדין שהאשה לא תוכל לעמוד בהם אם כן ברור לנו שכתוצאה מהתנאים יתבטל הגט ונמצא שדין החיוב בגט או הכפיה שהוטלו על הבעל היו לריק. לפיכך לא יוכל הבעל שיש עליו חיוב גט או דין כפיה גט להתנות תנאים כאלה. רק בי"ד הדין במקרה לגופו יכול לקבוע בכל מקרה לפי הכרת האנשים אם התנאי הוא בר קיום.

כדי להבהיר את מושג התנאי בגט ולהבדילו מדרישה משפטית (שיכולה לבוא לפעמים לכלל התנגשות עם פסיקות נוגדות) הראנו שאדם יכול להתנות גם תנאים בלבד האשה ובמאכליה אבל הדברים אמורים במתגרשים מרצון. וגם זה רק לתקופה שנהגו לסדר גיטין בתנאי.

אולם בבעל המגרש מכח חיוב גט או דיני כפיה נראה שלא יוכל להתנות תנאים על התנהגות האשה במאכל או בביגוד אפילו בתנאים שיש להם הצדקה כגון שלא תאכל מאכלים מזיקים ותחלה (ולא תוכל לטפל בילדים) או שתלבש מלבושים צנועים.

ההסבר בדבר הוא כך: גם תנאים שאדם מתנה והם חלים ויש להם תוקף כגון "שלא תכה את הילדים" אין התנאי הופך לצו בעל משקל של אסור או מצוה, קיומו או אי קיומו מותנה ברצון האשה אלא שאי קיום התנאי הוא גורם לבטול הגט.

כבר כתבנו שמי שנתחייב בגט או שחל עליו דין כפיית גט אינו יכול להתנות תנאים שהאשה אינה יכולה לקיימם. בפוסקים ניתנו לזה דוגמאות "ע"מ שלא תלכי לבית אביך" או "ע"מ שתעקרי מקום מגוריך מאזור משפחתך".

יש מקום לשאול האם תנאי שהאשה אינה יכולה לקיימו היינו תנאי שלפי הערכת בי"ד רוב הנשים אינן יכולות לקיימו והוא מעוגן בטבע האשה או שמא גם אם לאשה מסוימת יש רגישות מיוחדת למגבלה שתנאי מסוים מטיל עליה ולבי"ד ברור שלא תוכל לקיימו אין הבעל יכול להתנות תנאי זה. נראה מסברא כצד השני וכל תנאי שהאשה אינה יכולה לעמוד בו אפילו מנתונים סובייקטיביים שלה לחלוטין לא יוכל הבעל להתנות. דזיל בתר טעמא. הרי הטעם שלא יתבטל דין החיוב או הכפיה. ואם הבעל מתנה תנאים בלבד או במאכלים שהאשה רגישה להם וברור לביה"ד שהיא תכשל באי שמירת התנאי והגט יתבטל נמצא שהבעל ביטל בתנאו את המכוון של החיוב ושל הכפיה. לכן לא יוכל להתנות.

היה מקום לדחות שהבעל יאמר אני התניתי תנאי בר קיום ורוב הנשים או הנשים המצייתות לבי"ד יכולות לשמור התנאי ואת בגלל רגישותך והשקפתך לא יכולה לשמור התנאי א"כ את גרמת שהגט יתבטל ולא אני.

אולם כיון שלא מדובר כאן בגדרים של הלכה למשה מסיני ודין הכפיה שכופין את הבעל פעמים שהוא נאמר גם שאשתו אינה שומרת מצוות ולא נראה כלל שדין בכפיה ישתנה בין אשה לאשה. דין הכפיה כלפי הבעל חל כאשר אשתו כבר היתה חלונית וא"כ זה היה נתון בחלות דין הכפיה

בית הדין הרבני האזורי רחובות:

הרב נחום גורטלר-אב"ד
הרב אברהם שמן-דיין
הרב ציון אשכנזי-דיין

העובדות:

מדובר בזוג שנשוי 30 שנה. בעשר השנים האחרונות חלה התדרדרות בטיב יחסייהם, ובשנתיים האחרונות לא קיימו יחסי אישות כלל. למעשה, אין ביניהם הסכמה בשום נושא וחיהם רצופים מריבות. ביה"ד שלח אותם לטיפול זוגי שנכשל, והמטפל עצמו אומר שאין סיכוי לשקם נישואין אלה. האשה טוענת כי איננה יכולה לחיות יותר עם בעלה ואינה יכולה לסלוח לו על כל מעשיו כלפיה במשך חייהם המשותפים. היא תובעת גט, ולכל הפחות מבקשת לעבור לגור במקום אחר ולחלק את הרכוש המשותף. מנגד, הבעל אינו מוכן לגרש בשום אופן. לדבריו, יש סיכוי לשקם את הנישואין.

ביה"ד דן בשאלת חיוב הבעל לגרש את אשתו, בשאלת חלוקת הרכוש ובחיוב הצדדים בתשלום השכירות עבור דירה ששכרו למגוריהם למשך שנה כששניהם חתמו על חוזה השכירות.

✂ נפסק:

הרב גורטלר:

מהעובדות עולה כי הבעל מאוס בעיני אשתו, ולכן מצוה עליו לגרשה. הצדדים אשכנזים ולכן חל עליהם 'דינא דמתיבתא' וזכותה של האשה לדרוש חלוקת רכוש. יתר על כן, אף מדינא דגמרא יכולה האשה לדרוש את נכסי המלוג שלה במקרה בו ישנו פירוד של "ב חודש ללא יחסי אישות. מאחר והצדדים מורדים, הרי שאין הבעל חייב במדורה של אשתו. מכיון ששניהם חתומים על חוזה השכירות, ומכיון שכבר בעת החתימה לא היה חייב הבעל במדורה, הרי ששניהם חייבים בתשלום השכירות.

הרב שמן:

יש לדון את הבעל כמורד משום שהוא נוקט באמצעים שאינם ראויים במסגרת יחסיו עם אשתו. את האשה יש להגדיר כמורדת 'מאיס עלי' באמתלא ברורה. על כן, חייב הבעל לגרש את אשתו. מכיון שכך, זכאית האשה לחלוקת נכסיה, כיון שמרד עליה תקופה ארוכה (ולא רק מצד 'דינא דמתיבתא' [=ראו רמ"א באהע"ז עז, ג]). הבעל גם מפסיד פירות ואת זכות הירושה של אשתו. שני הצדדים חייבים בתשלום שכר הדירה.

אזי יש להבחין בין דרישה כספית מתמשכת שיש לדמותה לתנאי מתמשך של שב ואל תעשה. לבין דרישה חד פעמית. גם בדרישה חד פעמית יש פעמים שהדרישה כ"כ מקוממת שהאשה לא מסוגלת נפשית לקיימה ואז ביה"ד לא יאשר את התנאי.

מצורף בזה פס"ד של ביה"ד הגדול מיום י"ז באייר תשס"ג שחששו עקרונית לשיטת מהרשד"ם אולם במקום שהאשה אינה יכולה לקיים את התנאי וגם הדרישות הכספיות של הבעל עדיין לא נתבררו בבי"ד (ולעיל כתבנו שלתנאי ממון יש הסתייגות מיוחדת) והבעל איננו מסכים שיתבררו לאחר הגט גם לדעת מהרשד"ם אין להחמיר.

אולם כאשר ביה"ד בדק את התנאי הכספי ומצא שהוא סביר מאד הן מצד צרכי הילדים כפי שהדבר בנדון שלנו והן מצד יכולת הבעל לעמוד בו וגם קיום התנאי אינו מוטל לתקופה ממושכת (כדי שנחשוש שבהתארכות הזמן האשה תשכח ותעבור על התנאי) אלא קיומו יהיה בהסכם חד פעמי עובר לגט עם ערבים כנדרש אזי אין חשש שהתנאי לא יקויים ולא יגרם לאשה בטול הגט לכן יכול הבעל להתנות.

תיק מספר: 1-21-02290027

ניתן ביום כ"ב שבט תשס"ה (01/02/05)

הערה: פסק דין זה הינו השלמה לפסק דין מס' 5 שפורסם בגיליון 7.

לפדור זה ראו גם פסקי דין 6, 1.

חורב/ת

5. דינם של בני זוג - כשהאשה היא מורדת 'מאיס עלי' וגם הבעל מורד - לעניין חיוב בגט, חלוקת רכוש וחיוב מדור.

ולכן לא יוכל הבעל לומר את גרמת שלא תוכלי לעמוד בתנאי ודין הכפיה לא חל עלי. יש להוסיף שחדושם של מהרשד"ם וב"י הוא הלכה השנויה במחלוקת לכן יש מקום לפרש ולהחליט שכל מקום שבית הדין סבור שהאשה לפי מעמדה, אופיה, דרך חייה לא תשמור את התנאי אזי אין הבעל יכול להתנות תנאי כזה, ודבר זה מסור להחלטת בי"ד בכל מקרה ומקרה לגופו.

לכן בתנאים של שב ואל תעשה שקיומם דורש התנהגות יום יומית עקבית לפי התנאי יש סבירות מאד גבוהה שאפילו אשה שומרת מצוות תכשל בהם ולו בחדרי חדרים. ראשית משום שהתנאי עצמו אינו בגדר אסור או מצוה. שנית משום שהאשה תתקומם בנפשה שבעלה השנוא עליה בלאו הכי קושר אותה גם אחרי הגט לאופני התנהגות שונים. המגבלות שהיא נדרשת לעמוד בהן הן מיוחדות רק לה ולא לכל הנשים. במציאות של ימינו יש חשש שרוב הנשים יתקוממו בתוכן פנימה נגד ההגבלות גם אם השלימו עמן באופן פורמלי.

במעגל החיים השוטף קשה יהיה לשמור על מגבלה שאינה נחלתן של כלל הנשים ובפרט שהיא מגבלה משניאה ומקוממת. לכן יש חשש אצל רוב הנשים שהתנאי השולל פעולה מסוימת לאורך זמן ממושך מעט יופר אפילו מבלי משים נוכח הרקע הכללי והאישי.

לכן בכל תנאי שהמחויב בגט מתנה הגט יש צורך לקביעת בי"ד מיוחדת לאור המציאות בימינו שתקבע אם יש סיכוי שהאשה תוכל לקיים את התנאי ולא להפר אותו פעם אחת. באם אין סיכוי לא יאשר ביה"ד את התנאי.

בתנאים של קום ועשה שקיומן נעשה ע"י פעולה חד פעמית קל יותר לכל אשה לגייס את כוחותיה פעם אחת אפילו אם זה נעשה בהתרסה ובשנאה ולכן יש מקום לקבל תנאי זה.

בתנאים של דרישות כספיות. כתבנו בגוף הפס"ד שכל דרישה כספית שהאשה אינה חייבת בה מפחיתה את הכסף שהיא מקבלת מכתובתה, ולכן אין לבעל המחויב בגט זכות לגרום ע"י תנאיו לפחות מכתובתה.

במקרים שהדרישה הכספית אינה מפחיתה מערך הכתובה המגיע לאשה (כגון שאין לאשה זכות כתובה מאיזו סיבה שתהיה)

הרב אשכנזי:

לעניין החיוב בגט:

האשה היא מורדת 'מאיס עלי' בטענה מבוררת. הרב דן בדברי הרמב"ם בהלכות אישות פי"ד ה"ח, וקובע כי אין דרישה שהמאיסות תהיה דוקא מחמת התשמיש. גם מאיסות מסיבות אחרות יכולה להגדירה כ'מאיס עלי'.

הרב דן גם במחלוקת הב"ח והחלקת מחוקק בשאלה האם 'טענה מבוררת' חייבת להיות טענה הברורה לחכמי העיר, והם מכירים בצדקתה של טענת המאיסות, או שמא טענה כזו יכולה להתבסס על דבריה של האשה ללא ביסוס חיצוני. הרב אינו מכריע במחלוקת זו משום שבמקרה דנן יש ביסוס לטענת האשה מהודאת הבעל ומעדותם של גורמים נוספים.

השאלה הבאה אותה יש לבדוק היא האם במקרה כזה חייב או מצווה הבעל לגרש. הרמב"ם וראשונים רבים נוספים סוברים שכופים בעל שאשתו מאסה בו לגרשה. אולם, פוסקים אחרים חולקים וסוברים שאין כופים. חלק מהם אף סוברים שכך הוא אף אם טענתה של האשה ניכרת ומבוררת. כעת, דן הרב בשאלה האם ניתן לחייב למרות שלא ניתן לכפות, כאמור. לאחר דיון בשיטות הראשונים השונות הוא מסיק שכולם סוברים שיש חיוב לגרש באומרת 'מאיס עלי' אלא שנחלקו האם מותר לביה"ד לומר לבעל שהוא חייב לגרש. לדבריו, דעתו של ר"ת היא שבאמירה כזו יש מעין כפייה וחשש לגט מעושה, ולמרות זאת מותר להטיל עליו את אותן 'הרחקות' שתיקן ר"ת (בהמשך מציע הרב שאולי במקום בו יש אמתלא מבוררת וניכרת בעיני חכמי המקום גם ר"ת יתיר לכתוב שמצוה לגרש).

הרב מסיק שבמקום של חשש עיגון וצורך מצוה מותר לכתוב בפסה"ד כי מצוה עליו לגרשה. לכן, במקרה דנן "שהאשה עדיין בגיל העמידה וכוחה במונתיה, וחפיצה לפתוח דף חדש בחייה, והוא מונע אותה מכך, נראה לענ"ד דחשיב עיגון". מעבר לכך, מציין הרב שבדורנו הפרוץ יצאו תקלות ממקרים בהם גירושין עוכבו, וכדי למנוע מכשול מצוה על הבעל לגרשה ומותר אף לכתוב זאת. נראה לרב שזאת כוונתו של ר"ח פלאגי בתשובתו הידועה. ולכן למסקנה קובע הרב כי ניתן לפסוק ולכתוב שמצוה עליו לגרשה.

לענין חלוקת הרכוש ומקום המגורים: מכיון שהם אשכנזים יש לפסוק להם לפי 'דינא דמיתבתא' ולכן יחלקו את הרכוש הקיים בשווה. לפי פסיקת הרמ"א (שם) אין

כופים אותה להיות עימו וממילא היא יכולה לעזוב את הבית.

לעניין השכירות:

למרות שהאשה רשאית לעזוב את הבית יש לברר האם היא פטורה מתשלום חלקה בשכר הדירה. באופן פשוט כששני אנשים חתמו יחדיו על חוזה שכירות אחראי כל אחד מהם לשלם את מחצית שכר הדירה. אלא שכאן יתכן והבעל חייב לשלם גם את חלקה של אשתו מדין המדור בו הוא מחוייב לה.

הרב קובע כי יש שני טעמים לפטור את הבעל מחיוב זה. הטעם הראשון הוא שהאשה איננה מעבירה לבעל את משכורתה, ולכן היא כאומרת "איני ניזונת ואיני עושה". לדעת הפוסקים תנאי זה חל גם על חיובי הכסות והמדור, וממילא היא מפסידה את חיוב המדור. הרב מנהל דיון ארוך בשאלה האם נדרש ויתור מפורש של האשה על המזונות. לכאורה דעתו של הר"ן היא שאשה האומרת רק 'איני עושה', כפי שהוא במקרה דנן, איננה מתכוונת לומר 'איני ניזונת' וממילא חיוב המזונות של הבעל והחיובים הנלווים אליו לא בטלים. אמנם, נראה שדעתו של הר"ן היא דעת יחיד ויתכן שאף הוא יודה במקרה כמו זה שלנו, בו האשה היא המפרנסת העיקרית ולכאורה היא מזינה את הבעל ולא הוא אותה. מכל מקום, קיימת מחלוקת בדבר ולכן לכאורה לא נוכל לחייב את הבעל מספק. אך מצד שני, אולי האשה היא המוחזקת במזונות והבעל הוא המוציא ממנה. האחרונים נחלקו בשאלה מי נחשב מוציא במקרה כזה. מסקנתו של הרב היא שקיימים ספקות רבים, אך הם מובילים לכך שלא נוכל להוציא מן הבעל מזונות, כסות ומדור מספק. יתר על כן, נראה שאף הר"ן יודה במקרה דנן שאין צורך בויתור מפורש של האשה על המזונות, משום שברור כאן שאין היא מוכנה לותר על מעשה ידיה והרי קבלת מזונות מחייבת אותה להעביר לבעלה את מעשה ידיה.

הטעם השני הוא שמדובר כאן במורדת מאיס עלי. ישנה מחלוקת האם מורדת כזו ניזונית משל הבעל ולכן מספק אין להוציא ממנו ממון. לדברי הרב, גם המחייבים במזונות יודו שכאן אין עליו חיוב. זאת משום שניתנו שני טעמים לחיוב זה: א. מצד חיוב המזונות הרגיל של בעל לאשתו. ב. מדין מעוכבת מחמתו. לפי הטעם הראשון חייבת להעביר לו את מעשה ידיה, והרי כאן ממילא מדובר באומרת "איני ניזונת ואיני עושה" וכאמור לעיל. את הטעם השני מסביר הרב כטעם שודאי לא ניסה לטעון שיש כאן קנס לבעל ולכן חייב לזון אע"פ

שאינו מקבל מעשה ידיה. לדבריו, פשוט שאין זה כך, אלא בעלי טעם זה סברו ש'חיוב המעוכבת אינו משום קנס אלא מצד המשך האישות. וא"כ ודאי מעשה ידיה אינם שלה אם רוצה ליזון". על כן, תשלום שכר הדירה יתחלק שווה בשוה.

תיק מס' 2-21-065523375

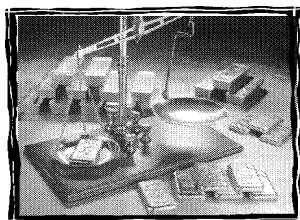
ניתן בתמוז תשס"ג (2003)

הופיעו: עו"ד תאנה אקרמן (לאשה)

עו"ד מושונוב (לבעל)

פסק דין זה רלוונטי גם למדור עילות גירושין ולמדור רכוש.

למדור זה ראו גם פסק דין 6.

ר"ת

6. מעמדה של התנאת הבעל לפיה כל העניינים הנלווים לגירושין יידונו בביה"ד הרבני, כולל עניינים שכבר נידונו בביהמ"ש, ומעמדה של הסכמת האשה לתנאי זה כאשר חזרה ממנה בהמשך.

בית הדין הרבני האזורי חיפה:

הרב שלמה שלוש-ראב"ד

הרב חיים הרצברג-אב"ד

הרב יצחק ש. גמזו-דיין

העובדות:

בני הזוג נישאו בשנת 1969. כבר ב-1992 קבע ביה"ד באשדוד כי האשה היא מורדת והבעל חייב לגרשה. ענייני הרכוש של בני הזוג נידונו כולם בביהמ"ש: בעניין הדירה, הגיעו בני הזוג בשנת 1991 להסכם פשרה שקיבל תוקף פס"ד בביהמ"ש המחוזי בת"א, כי חלקה של האשה בדירה הוא

24% ואילו חלקו של הבעל הוא 76%. ובשנת 1994, באישור ביהמ"ש השלום ברחובות, רכש הבעל את חלקה של האשה בדירה. מזונות הילדים נקבעו ע"י ביהמ"ש, וכן הוצאות רפואיות. בשאר ענייני הרכוש הגיעו בני הזוג להסכם פשרה שקיבל תוקף פס"ד בבימ"ש השלום בנתניה, שקבע כי על הבעל לשלם לאשה סכום מסוים וכי תערך חלוקה שווה במטלטלין בין בני הזוג. בשנת 1997 קבע ביה"ד הגדול בדעת רוב (הגר"מ אליהו והגר"י נדב) כי הסכם הפשרה בבימ"ש שריר וקיים עפ"י ההלכה, זאת בניגוד לדעת המיעוט של הגר"מ טופיק. לאחר שנות דיון ארוכות בתביעת האשה לגירושין בביה"ד האזורי ברחובות, בביה"ד האזורי באשדוד ובביה"ד הגדול לערעורים, קבע ביה"ד באשדוד ב-1996 כי הבעל חייב לתת גט לאשתו. ערעור הבעל על החלטה זו נדחה. ב-1998 הטיל ביה"ד האזורי באשדוד מאסר על הבעל כסנקציה למתן גט. הבעל ערער על החלטה לאוסרו בצינו בין היתר כי הוא מוכן לגרש את אשתו בתנאי שענייני הרכוש ישובו וידונו בביה"ד הרבני על פי דין תורה. ביה"ד הגדול קיבל את ערעור הבעל. על כך הגישה האשה עתירה לבג"ץ.

בדיון בביה"ד הגדול, בטרם התברר הבג"ץ, הודיעה האשה כי היא מסכימה לתנאי הבעל, וביה"ד הגדול קבע כי "ביה"ד האזורי בחיפה ידון ויפסוק בכל ענייני הממון שבין הצדדים, לרבות העניינים שנפסקו הן ע"י ביה"ד האזורי והן ע"י בית המשפט האזרחי, ופסק הדין שניתן על ידו יהיה פסק דין סופי ללא זכות ערעור לאף אחד מהצדדים". בעקבות כך, עתירת האשה לבג"ץ נמחקה. ב-1999 התגרשו בני הזוג בביה"ד האזורי בחיפה. אולם ביה"ד הגדול קבע כי "הצדדים אסורים להנשא לעלמא עד לבירור בעניינם", ובהמשך הוסיף כי "הגט שניתן בביה"ד האזורי מעוכב עד להחלטה אחרת מבית דיננו, שתינתן רק לאחר שיסתיימו הדיונים בביה"ד האזורי ויבוצע פסה"ד". האשה הגישה בג"ץ על החלטות ביה"ד בעניין עיכוב הגט. ביום 29.5.01, קבע ביהמ"ש העליון בשבתו כבג"צ (בג"צ 5548/00) כי לא יתנו סעד מן הצדק למי שמודה כי "הסכמתה לקיום דיון מחודש בענייני הממון על-פי דין תורה, לא היו אלא תחבולה שננקטה על ידה ואשר נועדה על-ידיה להוציא מהמשיב גט בדרכי עורמה". וכי "איננו מתעלמים מן העמדה הבלתי ראויה שנקט המשיב" אך, "אם חפצה העותרת לטעון, כי הסכמתה המוצהרת לאו-הסכמה הייתה, תתכבד ותעשה זאת לפני הערכאה השיפוטית שלפניה הצהירה

אך בנסיבות העניין הייתי נמנע מעשיית צו להוצאות" מסקנתם היתה כי "יש לדחות את העתירה". ענייני הרכוש הובאו בפני ביה"ד האזורי בחיפה. הבעל תבע החזר מזונות, החזר תשלום חלקה של האשה בדירה, החזר כספים שנגבו בהוצאה לפועל, החזר התשלום עבור מטלטלין והחזר הוצאות המשפט שנגרמו לו בכל ההליכים המשפטיים, כולל הוצאותיו בגין עתירתה לבג"ץ. הבעל טען כי כי הסכמי הפשרה נעשה בשל איומי השופטת. כמו כן, ציין ב"כ הבעל בסיכומיו כי אין לדון במזונות הילדים. האשה תבעה את כתובתה בתוספת הצמדה.

✂ נפסק:

לענין הדירה ושאר רכוש הצדדים: לדעת הרוב: אין להתערב בהסכמות שהתקבלו ע"י הצדדים בביהמ"ש, וכפי שכבר קבע ביה"ד הגדול ברוב דעות ההסכמות שרירות וקיימות ע"פ ההלכה. הבעל לא הביא כל הוכחה לטענתו כי ההסכמות נעשו מתוך לחץ וכפייה. ומתוך סיכומי ב"כ הבעל אף עולה הטענה כי "באהבתו אותה" נתן לאשה "יותר מאשר חויב". גם לגופם של דברים נראה כי החישוב של 24% לאשה מדויק. לדעת המיעוט: יש לדון בהחזר הזכויות שקבלה האשה מכח הסכם הפשרה ולחלופין, האם יש לאשה זכויות בדירה.

לענין מזונות האשה:

לדעת הרוב: כיון שהבעל טען כל העת כי רצונו בשלום בית, פוסק ביה"ד כי "יוצא איפוא שהבעל המשיך לבקש שלום בית ורצה בכך וע"כ היה מקום לחייבו במזונות האשה שאם לא כן הרי כל טענותיו היו מהשפה ולחוץ. יתרה מכך שביה"ד חייב את הבעל בג"פ והבעל טרפד זאת במשך שנים וע"כ אין מקום לדון בשאלת מזונות האשה". לדעת המיעוט: "הואיל והאשה תבעה את הליך הגירושין ועזבה את הבית שנים מספר לפני שביה"ד הורה לצדדים להתגרש וביה"ד הכריז עליה כמורדת ע"כ יש לבטל את חיוב הבעל במזונות האשה".

לדעת כל דיני ההרכב אין האשה רשאית לגבות ריבית על חיובי המזונות אלא הצמדה בלבד.

לענין הכתובה:

לדעת הרוב: אין אפשרות לחייב את הבעל משום שהאשה היא זו שתבעה את הגירושין. למרות שהעילה היתה התעללות הבעל, הרי שעילה זו לא הוכחה במידה הנדרשת לחייב

את הבעל בגט. "כמו כן, ברצוננו להוסיף את אשר אמרנו פעמים רבות. אי אפשר לאחוז את החבל בשני קצותיו. גם לקבל את המגיע בבית המשפט ע"פ הלכת בבלי, וגם לתבוע כתובה המגיעה לאשה ע"פ התלמוד הבבלי, או בבלי או בבלי".

לדעת המיעוט: יש לדון בחיוב הכתובה ולברר את ענין אלימות הבעל במהלך הנישואין.

לענין הוצאות המשפט אותן תובע הבעל: נקבע שאין לחייב את האשה בכל הוצאות המשפט, שכן גם הבעל פנה לערעורים והמשיך את הליך הגט כמה שנים. אבל, כיוון שהאשה פנתה לבג"ץ לאחר שקבלה בקניין לדון בענין הממון בביה"ד, דבר שגרם להוצאה מיותרת לבעל, יש לחייב את האשה בתשלום חד פעמי של \$6,000.

בנוסף לכל האמור לעיל קבע ביה"ד כי "לאור מעשי האשה אשר לא פעלה בתום לב עפ"י התחייבותה בביה"ד, יש לקבוע מועד נוסף בדחיפות לסדר ג"פ לחומרא. והואיל והבעל הינו כהן והאשה אסורה עליו במידה והבעל יסרב לסדר ג"פ במועד הראשון שיקבע ידון ביה"ד בכפיה מיידית".

תיק מס' 1-24-041987009

ניתן ביום ל' חשוון תשס"ד (25.11.03)

הופיעו: עו"ד גלעד בניאל (לאשה)

עו"ד אברהם אנדרוסקי (לבעל)

הערה: הבעל סרב לתת לאשה גט נוסף, והגיש ערעור על החלטה זו לביה"ד הגדול. זאת בניגוד להחלטת ביה"ד הגדול מיום 3.8.99, הקובעת כי החלטת ביה"ד האזורי בחיפה תהיה סופית ללא זכות ערעור. ביה"ד הגדול החזיר את הצדדים לביה"ד בחיפה להמשך הדיון ברכוש. עד היום, אף שעברו מעל ל-5 שנים ממתן הגט הראשון ויותר משנה מיום מתן פס"ד זה, האשה אסורה להינשא.

פסק דין זה רלוונטי גם למדור מאבקי סמכות, למדור מורדת/ ולמדור תנאים למתן גט.

למדור זה ראו גם פסקי דין 2, 3, 5

החזקת ילדים

7. סמכות בית הדין הרבני לדון בעניין חינוך הילדים והצורך בחוות דעת לצורך הכרעה בנושא.

ביה"ד הרבני האזורי אשקלון:
(דיון ראשון)

הרב בנימין בארי-אב"ד
הרב יצחק זר-דיין
הרב דוד דב לבנון-דיין

ביה"ד הרבני האזורי אשקלון:
(דיון שני)

הרב בנימין בארי-אב"ד
הרב א. אהרון כץ-דיין
הרב דוד דב לבנון-דיין

ביה"ד הרבני הגדול:

הרב שלמה בן שמעון-דיין, יו"ר
הרב אברהם שרמן-דיין
הרב מתתיהו שרם-דיין

ביה"ד הרבני האזורי - דיון ראשון:

העובדות:

האשה טענה כי בהתאם לפסיקת בג"ץ יש לכרוך את עניין החינוך במפורש לתביעת הגירושין שכן אין החינוך חלק מנושא המשמורת. והיות ואין התייחסות בתביעת הגירושין לסעד בעניין החינוך, הרי שלבית הדין הרבני אין סמכות לדון בו.

✂ נפסק:

בית הדין הרבני פוסק כי אמנם האב תבע רק את משמורת הילדים ולא סעד בעניין חינוך הילדים, אולם לאור העובדה שהסכסוך בעניין חינוך הילדים מוזכר בתביעת הגירושין והוא מהווה אחד השיקולים המרכזיים בתביעת המשמורת, הרי שהוא הוזכר בתביעת הגירושין ובית הדין הרבני קנה סמכות לדון בנושא החינוך.

לאור העובדה שהדאגה לחינוך הילדים היא חלק מרכזי מכתב התביעה לא ניתן להפריד בין הדבקים ולעסוק רק בנושא הטכני של החזקת הילדים ולא לדון בנושא חינוכם.

ביה"ד הרבני האזורי - דיון שני:

העובדות:

ההורים הציגו בבית הדין עמדות מנוגדות. האב דרש חינוך דתי לילדיו כפשרה בין רצונו בחינוך תורני לרצונה האם בחינוך ממלכתי. האם ביקשה שהילדים יישארו במסגרות החילוניות הקיימות.

✂ נפסק:

לאחר שמיעת הצדדים בדיון מקיף ולאחר עיון בחומר שבתיק, פוסק בית הדין שהילדים ילמדו בזרם החינוך הממלכתי דתי.

דרישות שני ההורים כנות, ודי בעובדה שהאב במקורו הגיע מבית דתי כדי לבסס טענה זו לצד חזרתו בתשובה בשנים האחרונות. כאשר יש שתי דרישות מנוגדות חייב בית הדין ללכת בדרך הפשרה, ובית הדין הגיע למסקנה כי הפשרה ההוגנת הינה שהילדים ילכו לבית ספר ממלכתי דתי, אשר מידת הדתיות שבו אינה לוחצת והיא פשרנית למדי, וישנם גם הורים מסורתיים השולחים את ילדיהם לבית ספר כזה כדי שיטפחו יחס חיובי למסורת ישראל. נכון שגם במערכת החינוך הממלכתית יש שיעורים על יהדות אולם הם ניתנים במשורה ואין בכך כדי לסייע. הפשרה שהציעה האם לאפשר לימודי יהדות אחר הצהריים אצל "מורי" אינה מציאותית ואינה מקובלת על דעת בית הדין הרבני היות ומדובר במסגרת רופפת ולא מחייבת והיא תלויה לחלוטין ברצון הילדים, על כן קרוב לוודאי שהאב ימצא את ילדיו כשהם גדלים ללא לחלוחית של יהדות. אין כל חשש למשבר בעקבות העברת הילדים לחינוך ממלכתי דתי, היות ומדובר במעבר מכיתה א' ובמעבר מגן למסגרות דתיות והמעבר יכול להיעשות בצורה חלקה וטובה.

ביה"ד הרבני הגדול:

העובדות:

האשה הגישה ערעור בטענה כי לבית הדין האזורי אין סמכות לדון בעניין החינוך וכן, לגופו של עניין, כי החלטת בית הדין

הרבני בעניין הסמכות ניתנה תוך התעלמות מטובת הילדים, שלמדו -ועדיין לומדים - בבתי ספר ממלכתיים, וללא כל תסקיר של פקידת סעד או חוות דעת מקצועית וללא בדיקת טובת הילדים לגופה.

✂ נפסק:

הערעור נדחה על שני היבטיו. לעניין שאלת הסמכות - האשה איחרה את המועד לערעור, וממילא צדק בית הדין האזורי שהסמכות נתונה לו, היות וכריכת עניין החינוך בתביעת הגירושין הינה כנה. נושא החינוך של הילדים מהווה גורם מרכזי לעניין תביעת הגירושין, בה ציין האב כי טובתם הרוחנית והגשמית של הילדים היא להיות במשמורתו.

לעניין החינוך - האשה לא העלתה נימוקים שיש בהם כדי להראות כי בפסק דינו של בית הדין האזורי ישנה פגיעה בטובת הילדים. בית הדין שמע את הצדדים ארוכות ואיזן בין דרישותיהם המנוגדות, מתוך שיקול דעת של טובת הילדים: המסגרת של חינוך ממלכתי דתי תפגע פחות בילדים, ואילו המסגרת של החינוך הממלכתי תיצור ניגוד קשה למסגרת החינוכית הדתית שנמצאת אצל האב.

אין לקבל את טענת המערערת שהחלטת בית הדין האזורי לא הושתתה על תסקיר סעד, שכן מתוך היכרות עם חברי בית הדין האזורי, ששנים רבות עסקו כל אחד מהם בחינוך ושיקול הדעת שלהם מושתת על ניסיון חינוכי רב, ניתן לומר שחזקה עליהם שבדקו את עניין חינוכם של הילדים. בנסיבות של הקרע בין בני הזוג, החלטתם לקביעת מקומם בבית ספר ממלכתי דתי הולמת את טובת הילדים.

באזורי: תיק מס' 057376857-21-1-1
פסקי הדין והנימוקים ניתנו בתאריכים:
ב' סיון תשס"ב (13.5.02), א' אב תשס"ב (10.7.02), כ"ח אלול תשס"ב (5.9.02)
הופיעו: עו"ד טניה ירב (לאשה),
עו"ד עמנואל שרעבי (לבעל).

בגדול: תיק מס' 059197624-23-1-1
ניתן ביום ד' אדר א' תשס"ג (6.2.03).
הופיעו: עו"ד תמר לביא - נעמ"ת,
עו"ד טניה ירב (לאשה),
עו"ד עמנואל שרעבי (לבעל).

הערה: לאחר פסק הדין של בית הדין הרבני הגדול הוגשה עתירה לבג"ץ כנגד החלטתו, הן בעניין הסמכות - אשר לא נכרכה לטענתה כדן - והן לגופה: היות והתבססה

על פשרה לכאורה בין עמדות ההורים ללא בחינה של טובת הילדים וללא הסתמכות על תסקיר או חוות דעת כלשהי לגבי טובת הילדים. העתירה התקבלה בחלקה (בג"ץ 4238/03).

בית המשפט דחה את העתירה לעניין הסמכות, היות והאשה הגישה בקשה לצו מניעה בעניין החינוך לבית הדין הרבני לפני הגשת תביעתה בנושא החינוך לבית המשפט לענייני משפחה, ובכך כביכול הסכימה לסמכותו של בית הדין הרבני לדון בעניין חינוך הילדים. עם זאת, קובע ביהמ"ש שהוא איננו מכריע בטענות העקרוניות בדבר העדר סמכותו של בית הדין הרבני לדון בענייני ילדים, אשר הינם אישיות משפטית עצמאית, ומבלי להכריע בטענות בדבר העדר כריכה של חינוך הילדים בנסיבות העניין.

בית המשפט קיבל את העתירה בעניין החינוך, בהעדר הסתמכות על עקרון טובת הילדים, וביטל את החלטתו של בית הדין הרבני לפיה הילדים ילמדו בחינוך ממלכתי דתי. הוא מחזיר את העניין לדיון מחדש בבית הדין לאחר שמיעת עדויות לגבי טובת הילדים, וכן ביטל את חיובה של האם בקנס על אי מילוי פסק הדין של בית הדין. בית המשפט קובע כי לא ניתן להכריע בעניין טובת הילדים במקרה כה מורכב מבלי להידרש לחוות דעת מומחה שתונח בפני בית הדין, ובמיוחד לאור העובדה שהמדובר על הוצאת הילדים מהמסגרות החינוכיות הקיימות והעברתם למסגרות אחרות. להורים יש זכות לשנות את המסגרת החינוכית, אולם במקום שבו יש ניגוד בין רצון ההורים לטובת הילדים, ברור שטובת הילד מכריעה, ובנסיבות עניינינו לא ניתן להחליט על טובת הילד ללא חוות דעת מומחה. בסיכום פוסק בית המשפט כי בית הדין יפנה לקבלת תסקיר של פקידת סעד או של גורם מקצועי אחר על מנת שתוצג בפניו חוות דעת בשאלה מהי המסגרת החינוכית הראויה עבור כל אחד מן הילדים. כל עוד לא נתקבלה החלטה אחרת, ימשיכו הילדים להתחנך במסגרות הלימודיות הקיימות.

לאחר פסק הדין בבג"צ הוחזר העניין לבית הדין הרבני האזורי אשר פסק שוב בעניין חינוך ממלכתי דתי לילדים, ולאחר מכן הוגש ערעור לבית הדין הרבני הגדול:

ביה"ד האזורי אשקלון:
הרב בנימין בארי-אב"ד
הרב דוד דב לבנון-דיין
הרב יצחק זר-דיין

ביה"ד הרבני הגדול:

הרב משה טופיק-אב"ד
הרב שלמה בן שמעון-דיין
הרב חגי איזירר-דיין

ביה"ד הרבני האזורי אשקלון:

✂ נפסק:

ידועה העובדה שגם הורים חילוניים שולחים את ילדיהם לבתי ספר דתיים כדי שהילדים יתקרבו יותר למסורת ישראל. אם כך, קל וחומר שיש לשלחם לשם כשאחד ההורים דתי. דווקא היותה של האם ההורה המשמורן מצדיקה שהחינוך יהיה לפי דרך האב כדי למנוע את התחושה כאילו נשללת זכותו של האב להיות שותף מלא בחינוכם של הילדים. אמנם אין ספק כי טובת הילדים עומדת מעל לכל השיקולים ואסור לעשות הסדר פשרה על גבם של הילדים, אולם כאשר נמצאה הדרך לעשות את האיזון מבלי לפגוע בילדים הצדק מחייב לבוא לקראת האב ולאזן בין הדרישות המנוגדות. גם מצד טובת הילד חשובה הפשרה שכן מדיניות של נישול האב מזכויותיו והעמדתו בצל, יוצרת בלב האב רגשי מרירות עזים המרחיקים אותו מילדיו ומשבשים את התקשורת הטובה ביניהם, והרי מוסכם על הכל שדמות האב חשובה מאד להתפתחות תקינה של הילד. זו היתה העמדה הבסיסית של בית הדין גם קודם לכן. הוגש ערעור לבג"צ אשר קבע שלפני ההחלטה יפנה בית הדין לקבלת תסקיר פקידת סעד או גורם מקצועי אחר. אכן בית הדין פנה לפקידת הסעד לתסקיר אשר קבע כי הילדים יקבלו כל החלטה בעניין, אם אמם לא תתנגד יותר מדי. לילדים לא ייגרם נזק משום שלא יהיו היחידים בבית ספר ממלכתי דתי שגרים בבית לא דתי. בתסקיר גם נכתב שהויוכח על חינוך הילדים בין ההורים אינו ויכוח שבבסיסו מעמידים ההורים את טובת הילדים, אלא המדובר כאן בשאלה ערכית ולא בשאלה מקצועית הקשורה לפקידת הסעד. בעקבות הדברים החד משמעיים הללו פסק בית הדין להעביר את הילדים לבית ספר ממלכתי דתי והורה לאם לשתף פעולה ולא לשדר אנטגוניזם כנגד בית הספר. אולם האם המשיכה להמרות את פי בית הדין ועושה ככל העולה על רוחה. כיוון שכך, לא החלו הילדים ללמוד בבית ספר ממלכתי דתי

עתה נמצא בית הדין בבעיה קשה. מחד גיסא, אסור שחוטא יצא נשכר ואסור להרשות התעלמות מפסק הדין של בית הדין. מצד שני, אנו נמצאים בעיצומה של שנת הלימודים והעברת הילדים מבית ספר לבית ספר בעיצומה של השנה עלולה להכניסם לערבוביה ולבלבול, במיוחד אם הדברים נעשים ללא שיתוף פעולה עם האם. על כן, מחליט בית הדין לדחות את העברת הילדים לבית ספר ממלכתי דתי עד לתחילת שנת הלימודים הבאה. כדי למנוע בעיות נוספות מצד האם, מורה בית הדין כי אם האם תתנגד לרישום הילדים לבית ספר ממלכתי דתי, רשאי מיופה כוחו של האב לרשום את הילדים על דעתו בלבד לבית ספר ממלכתי דתי גם ללא הסכמת האם, ובמקרה של חילוקי דעות לגבי בית הספר יכריע בדבר בית הדין. כמו כן, מורה בית הדין על הכנת תכנית טיפולית על ידי העובדת הסוציאלית בשנה הבאה כדי שהמעבר יהיה חלק. כדי שהילדים לא יתנתקו מחינוך דתי במהלך השנה יש לשבצם במסגרת שיעורי העשרה ביהדות אחר הצהריים. היות והצורך להכניס את הילדים למסגרת זו נובע מסרבנות האם לשולחם למסגרת הרגילה של בית ספר דתי, יש להטיל עליה את הוצאות השיעורים.

ביה"ד הרבני הגדול:

נפסק:

לאחר שמיעת טענות הצדדים נראה לקבל את בקשת ב"כ האשה למנות פסיכולוג מומחה אובייקטיבי ולשם כך מחזירים התיק לכבוד ביה"ד האזורי שימנה פסיכולוג שיבדוק את הנושא, ישוחח עם ההורים ועם הילדים, ויתן חוו"ד, ולאחר מכן יזמין הצדדים וישמע טענותיהם לאור החוו"ד שתינתן בנ"ל. ממליצים בפני ביה"ד האזורי שיטפל בנושא בהקדם. בינתיים מוציאים עיכוב ביצוע על החיובים שהוטלו על האם הן על הוצאות משפט והן על הקנסות.

באזורי: תיק מס' 057376857-23-1
ניתן ביום כ"ד כסלו תשס"ה (7.12.04).
הופיעו: עו"ד תרצה נוה ועו"ד הילה גורן (לאשה)
עו"ד עמנואל שרעבי (לבעל)

בגדול: תיק מס' 059197624-23-2
ניתן ביום ו' אדר ב' תשס"ה (17.3.05).
הופיעו: עו"ד תרצה נוה ועו"ד הילה גורן (לאשה)
עו"ד עמנואל שרעבי (לבעל)

פסק דין זה רלוונטי גם למדור מאבקי סמכות.